

Den nautiska heminredningsvågen:

GAMLA NORDSJÖN I VARDAGSRUMMET...

Erik Schyberg på Muskö tog med sig en del av havet när han gick i land:

Skeppsuret i mässing är en trevlig väggpyrning ända tills det skall repareras. Då är det fastskruvat i väggen.

Det smala tvättstället inbyggt i mahogny fanns i officershytterna på pansarskeppet Aran. Det högs upp redan för 25 år sedan och delarna såldes billigt på utskottslager. Det har fint porslins-handfat och inbyggda tankar för både vatten och avlopp.

Trähinken fylldes med vatten i vilket kanonviskorna doppades innan krutroken avlägsnades. Nu gör den tjänst som tidningstunna hos Erik Schyberg.

Läderpiskan »Jocke» hörde till den normala utrustningen på varje

fartyg. Den är handgjord under fri-vakter av ett enda stycke läder.

Lampetter i helgjuten legering med kardanupphängning, funktionellt då det gungade på havet och lågan alltid hölls i läge.

Galjonsfigur i vardagsrummet hos Birgitta och Lars-Göran Öqvist. Trots en avsevärd tyngd, massivt skulpterad i ek, nästan svävar hon fram över den väl insuttna läderfåtöljen från Sverige-Amerika linjen. De stadiga sittmöblerna stod ursprungligen placerade i stadiga golvkassetter.

Vi köper allt fler båtar och då ökar marinintresset. Det anser kännare av branschen vara en förklaring till det stora intresset för nautisk heminredning. Man drar in både fartygshytter och landgångar i rummen, sätter upp ventilspeglar och rödlysande babordslanternor utanför kåken. Vi har tittat in i några marina miljöer.

Det finns folk som aldrig vill gå i land. Som hos The Captain i Wales, nära Aberystwyth, där vi hamnade för en del år sedan. Det var ett litet vindomsusat hotell upprättat på en klippa. I hallen gungade en livbåt och gästboken var en loggbok. Hela inredningen var som ett däck med grova plankor i varje rum, lejdare upp för de branta trapporna med snedställda steg och naturligtvis riktiga sängkojer, skott kring alla bordskivor och runda fönster. Kapten själv vara bra på att berätta saftiga historier i baren med bordet gjort av en jätteratt med sjökort och frälsarkransar på väggarna. I en köj högst uppe på vinden hade han satt in ett ventilfönster med lins. Där låg han på dagarna i en däckstol med en lång kikare och kollade in allt som hände nere i hamnen. Hej och hå jungman Jansson, tänkte man och accepterade hela denna knarrande inredning för den gamle mannens skull, han som varit på sjön i hela sitt liv och inte kunde skiljas från dess bränningar. Men vad ska man säga om den modebetonade rovdraften på nautisk inredning? Nyligen utannonsenades i dagspressen »ett stycke unik svensk historia till salu, den magnifika väggbeklädnaden i skön ek från aktersalongen på tågfarjan Drottning Viktoria!» Så här fortsätter texten: »Väggbeklädnaden är från seklets början och har hunnit få patina och atmosfär. Och något så fulländat och fantastiskt som inredning i en festvagn eller ett

» exklusivt vardagsrum finns inte att få tag i! Du som arbetar med inredning eller som har ett hem värdigt en sån här raritet, Ring så visar vi rubbet!

Ett slags modernt sjöroveri bedrivs av rika landkrabbor.

Tvättställ från Äran

Det är inne nu att förse sitt hem med nautiska prylar. Det började lite lätt med skeppsur av mässing, som slog glas på vardagsrumsväggen. Eller en dekorativ kompassros i entrén så man skulle hitta hem. En babordslanternerna med magiskt rött sken i gillesstugan. Laxflöten draperade på fisknät. Flaskskepp, modellbåtar och mörna målningar har alltid haft sina samlare.

I dag rycks hela inredningar loss när båtarna huggs upp. Detta sker vanligtvis i länder med låg betald arbetskraft i Syd-Europa eller i Indonesien. Sen säljs de numrerade panelerna till folk med pengar.

Det är ett mycket gediget arbete i de gamla fartygsinredningarna, berättar Erik Schyberg, fd flaggstyrmann med många år på sjön, nu ansvarig för bokförandet på örlogsbasen på Muskö. Möbler och paneler gjordes ju i massivt trä. Metallföremål göts för hand i sandformer. Ett unikt konsthantverk kan man säga.

Själv köpte Erik, billigt på ett marint utskottslager, ett högt och smalt tvättställ kasserat från pansarskeppet Äran som nu står i familjens fritidshus.

Det är en speciell konstruktion som kallas för Stones Patent, säger Erik, det har inbyggd vattentank ovanifrån och avlopp för tvättfatet undertill. Där finns också ett s k nattkärl placerat.

GURR
på en öde ö i havet

Skåpet är numera ommålat i vitt av Eriks fru Inga-Lisa.

Det är fel förstås säger Erik kärvt. Sådana här saker ska ha kvar sin genuina och funktionella karaktär. Ursprungligen fanns dessa tvättställ enbart i officershytterna, hos manskapet var det inte lika fint. Där hade man en lång gemensam tvättträna.

Inget för framtiden

Allt sånt här marint har ju blivit inne nu. Förr kunde man få tag i lanternor för 5-10 kronor styck, nu är priserna minst det femtubbla! Och dagens fartygsinredningar kommer knappast att bli några antikviteter, de är oftast gjorda av aluminiumplåt som oxiderar sönder och blir till skrot i havet.

Erik Schyberg har gott om intressanta gamla skeppsdetaljer, var och en förknippad med spännande eller hemiska historier. Som skeppspiskan, Jocke kallad, ett befälstecken »på den tiden pennalismen fanns kvar».

Efter 14 drag med Jocken, två om dan i en vecka, stod skeppspojken gärna och åt. Piskan tillverkades ju ombord, ofta i ett stycke läder, det var ju sådant man satt med på fritiden när det varken fanns radio eller TV!

Erik har också en tidsnäs, tunn av trä, ursprungligen avsedd för kanonviskor och eleganta kardanupphängda lampetter. Han skratrar lite:

Det fanns en kapten som hade en säng med kardan så att den skulle stå still när det stormade. Men det gällde att inte få fötterna i kardanen när det var lugnt. Då låg man där!

Erik påminner också om de rätt fåtaliga hela skeppen »som gått i land», där det mest välkända är fartyget af Chapman som Svenska Turistföreningen köpte 1938, reparerade och riggade och nu använder som vandrarhem vid Skeppsholmen i Stockholm. Och i Halmstad finns Najaden där flottans män håller kaffeservering tillsammans med kommunen. Det skulle kunna finnas många fler, anser Erik.

Kokett i baken

Otliga är ju de marina restauranginredningarna och flottast av dem alla hotell Reisen vid Skeppsbron i Stockholm. I den gula matsalen med ljus björkpanel serveras intima middagar för mindre sällskap medan den röda aktersalongen har fått ett genuint snett golv inlagt. Det ger en intensiv sjökänsla!

I Dianan bar finns både landgångar och små läckra marinvyer med fartyg på villande hav bakom runda ventilfönster. På väg-

gen sitter en jättedam utformad i galjonstradition. Ett av de sväljande bröstet kan öppnas, där ligger hennes pengar.

Hos Birgitta och Lars-Göran Öqvist i Smedslätten seglar däremot en riktig galjonsflicka i ett marint hörn av det havsgröna vardagsrummet. Nedanför henne står, bekvämt insutten, en djup och härlig läderfåtölj från en av Svenska Amerikalinjens båtar.

Galjonsflickan har vackert välvda ögonbryn, pannlugg och draperad klänning med löst guldskepp. Händerna håller hon enligt traditionen mot byst och sida. Det är ingen blyghet utan rent funktionellt, de gamla galjonsfigurerna med utsträckta armar fick dem ofta avslagna av häftiga brottsjörer.

Marmor och kristall

Det sista skriket i nautisk heminredning är speglar med glasat inmonterat i dubbla ventilfönster med rediga öppningsskruvar.

Marinintresset har ökat oerhört, bekräftar man på Fartygsmagasinet i Gamla Stan i Stockholm. Men där finns också lättare gods i ventilspeglar i mässing. Men man är väldigt självkritisk mot dessa varor:

Det där är ju nygjort fusk, här håller vi stenhårt på äkta nautiska prylar. Men det börjar bli ont om dom, så vi får lov att ta in en del kopior.

Det är ju egentligen märkvärdigt med denna omvända funktionalism. Det massiva välgjorda har givetvis sin betydelse på själva båten, byggd för stark rörelse. Men stillastående, på land, blir den dekorativa klumpigheten besvärande, åtminstone för en typisk landkrabba som jag. Det börjar tydligen bli så ovanligt med den helhjärtat genuina kvaliteten med rent, äkta handgjort material rätt igenom att den nu enbart blir symbol för estetiken och tittgälden på det ena området efter det andra. Båtintresset har ju också ökat enormt under senare år. Plastbåtarna blir allt fler. Mahognyn minskar.

På Fartygsmagasinet står en buffé från gamla ångfartyget Drottning Viktoria, hon som beför linjen Trelleborg-Sassnitz i många år. Buffén är av slät, vacker mahogny och har en magnifik svart marmorskiva med sirligt mässingsstaket runt om. Mot väggen en jättespegel av kristallglas med hållare för glittrande karaffer och glas, ett infällt skeppsur i ramens överkant.

Det är en praktisk, stabil och värdig möbel. Den kostar ett par tusen men det är den faktiskt värd. Det är gediget arbete.

Den står pall även för landbacken!

LANDGÅNG TILL FÖRRÄTTEN...

På allt fler restauranger går man numera till sjöss:

I den autentiska matsalen från Per Brahe II mellan Sverige och Finland nu på Reisen i Stockholm är den vackra väggpanelen i ljus björk. Textilkonstnärinnan Astrid Sampe står för fint valda textilier och bordslinne.

Intill ligger aktersalongen i röd sammet med speglar och sluttande golv!

Galjonsfigur på väggen i baren, källaren Diana. I ett av bröstet bär damen sin portmonnä, det kan öppnas.

Ventilluckor på Diana med små illusoriska havsvyer bakom glasrutorna.

Landgång, tackel och tåg på källaren Diana.

...OCH BUFFÉ I BUTIKEN

Vi håller stenhårt på äkta prylar, säger man på Fartygsmagasinet i Stockholm.

Runt kring den förgyllda kaptenstolen från en gammal engelsk färja syns många populära marina heminredningsdetaljer: lanternor, skeppsklockor, frälsarkransar och vimplar. Det stadiga nakterhuset brukas göras om till kylskåp för våta varor.

Buffé från anrika tågfarande Drottning Viktoria som trafikerade ruten Trelleborg-Sassnitz under många år. Massiv mahogny, svart marmorskiva och tjock kristallspegel. En magnifik, tungt vägande pjäs.

Väggpanel, vackert skulpterad, från Drottning Viktoria säljs i numrerade partier liksom trappor med räcken för större villor.

Kajutdörr och stol, autentiska marina relikier från Kastelholm.

